

ลักษณะทางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้าน
ในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

The Characteristics of The Physical Features, Society and Culture reflected through
Village Toponyms in Ra-ngae District, Narathiwat Province

มัสนวีณี สาและ²⁸⁶

Masvinee Saleh²⁸⁷

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอการจำแนกภาษาตามคำเรียกชื่อหมู่บ้านและศึกษาลักษณะทางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้านในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส จำนวนทั้งสิ้น 61หมู่บ้าน จากทำเนียบท้องที่ พุทธศักราช 2555 ของสำนักงานบริหารการปกครองท้องที่ กระทรวงมหาดไทย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน จากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชนที่รู้ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านนั้น ๆ ตามแบบสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ล่วงหน้า และได้จัดบันทึกและใช้เครื่องบันทึกเสียงประกอบหมู่บ้านละ 1 คน โดยประยุกต์ทฤษฎีการจัดกลุ่มทางความหมาย

ผลการศึกษาพบว่าในอำเภอระแงะนี้ใช้ภาษามลายูเรียกชื่อหมู่บ้านมากที่สุด คือ จำนวน 47 ชื่อ รองลงมาคือภาษาไทย จำนวน 8 ชื่อ ชื่อหมู่บ้านที่เป็นการประสมคำซึ่งคำแรกเป็นภาษาไทยและคำที่มาประสมเป็นภาษามลายู มีจำนวน 3 ชื่อ ชื่อหมู่บ้านที่คำแรกเป็นภาษามลายู และคำที่มาประสมเป็นภาษาไทย มีจำนวน 1 ชื่อ นอกจากนี้พบชื่อหมู่บ้านเป็นภาษาต่างประเทศอีก 2 ภาษา คือ ภาษาจีน จำนวน 1 ชื่อ และภาษาอังกฤษจำนวน 1 ชื่อ ประการสำคัญคือชื่อหมู่บ้านเหล่านั้นได้สะท้อนถึงลักษณะทางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรม ที่หลากหลายของอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส เช่น สภาพภูมิประเทศที่เป็นแหล่งน้ำ พิษพวรรณธรรมชาติ สัตว์ แร่ธาตุ บุคคลกลุ่มต่าง ๆ สถานที่ อาชีพ รวมไปถึงร่องรอยปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาสด้วย

คำสำคัญ : สังคมและวัฒนธรรม ชื่อหมู่บ้าน นราธิวาส

Abstract

This article research aims to categories the linguistic use of the village toponyms in Ra-ngae District, Narathiwat Province and to study the Physical, social, and cultural characteristics that reflect through village toponyms in Ra-ngae District, Narathiwat Province. The set of data was collected through the various sources of documents and in-depth interviews. Based on the assessment of the local government document dated B.E. 2555 of the Provincial Affairs Bureau, Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, 61 senior villagers were individually interviewed. The data was collected in both written and voice recorded forms, by applying the Semantic field theory for the categories.

²⁸⁶ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยะลา ประเทศไทย

²⁸⁷ Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Science, Yala Rajabhat University, Yala, Thailand

E-mail: masvinee.s@gmail.com

The findings revealed that Malay was the most used language in village naming with 47 names, followed by Thai with eight names. There were three village names beginning with Thai, followed by Malay. Interestingly, there were one village using Chinese and one using English in naming the village names. That is to say the village toponyms could reflect the diversity of geographical features, social contexts, and cultures in Ra-ngae District, Narathiwat Province which include landscapes, water sources, plants, animals, groups of people, landmarks, jobs, and traces of evidence related to its historical events.

Keywords: social and cultural, Village Toponyms, Narathiwat

1. บทนำ

การเรียนรู้ที่จะเรียนรู้และเข้าใจเรื่องของสังคมและวัฒนธรรมได้นั้นสามารถที่จะเรียนรู้ได้จากหลายแหล่งข้อมูล ชื่อหมู่บ้านต่าง ๆ ก็เป็นอีกแหล่งข้อมูลหนึ่งที่สามารถใช้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาษากับวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี และได้ประโยชน์ หากได้มุ่งเน้นการศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของชื่อเรียกสถานที่นั้น ๆ หรือไม่ก็มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความสนใจและตระหนักถึงคุณค่าของถิ่นฐานที่อยู่ ชนบธรรมเนียม วิถีชีวิต สภาพแวดล้อมของท้องถิ่นตน

อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส เป็นอำเภอที่มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ เนื่องจากตามประวัติศาสตร์เป็นเมืองหนึ่งขึ้นอยู่กับมณฑลปัตตานี อันเป็นเมืองโบราณตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี จนกระทั่งถึงรัชสมัยของสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยเหตุผลทางการเมือง พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาอภัยสงครามกับพระยาสงขลา (เถียนจ๋อง) ออกไปทำการแยกเมืองปัตตานีออกเป็นเจ็ดหัวเมือง พร้อมอัญเชิญตราตั้ง ออกไปพระราชทานแก่เมืองทั้งเจ็ดเรียกว่า บริเวณ 7 หัวเมือง ประกอบด้วยเมืองปัตตานี เมืองยะลา เมืองหนองจิก เมืองรามัน เมืองสายบุรี เมืองยะหริ่ง เมืองระแงะ โดยมีการแต่งตั้งให้มีผู้ปกครองแต่ละเมือง เรียกว่าพระยาเมือง พ.ศ. 2435 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าพระปิยมหาราชได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรตามบรรดาศักดิ์แก่เจ้าเมืองพระยาระแงะว่า พระยาภูผาภักดีศรีสุวรรณประเทศวิเศษวังษา และเจ้าเมืองอื่น ๆ ด้วย ในปี พ.ศ. 2450 ได้ย้ายเมืองระแงะ จากที่บ้านตันหยงมัสไปตั้งเมืองขึ้นใหม่ที่บ้านมะนาวตำบลบางนาค ใช้ชื่อว่า "เมืองบางนารา" ส่วนเมืองระแงะเดิม ได้เปลี่ยนฐานะเป็นอำเภอระแงะมาจนถึงปัจจุบัน และเมืองบางนาราต่อมา ก็เปลี่ยนเป็นจังหวัดนราธิวาส (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส, มปป.) ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งศาสนาและเชื้อชาติมีอิทธิพลในการกำหนดวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างมาก ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูถิ่นติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการเรียกขานชุมชน หมู่บ้าน ตำบลส่วนใหญ่ใช้ภาษามลายูถิ่น นอกจากนั้น อำเภอระแงะ มีลักษณะพื้นที่เป็นป่าดิบชื้นและภูเขาสูง มีลำคลองไหลผ่านตัวอำเภอ ความแตกต่างของสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ในพื้นที่เป็นสิ่งที่กำหนดลักษณะการตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ และมีอิทธิพลทำให้วิถีชีวิตหรือรูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์แตกต่างกันไปตามแต่ละท้องที่ บริบทดังกล่าวนี้จึงเป็นที่มาของการศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอระแงะแห่งนี้ โดยเชื่อว่าชื่อหมู่บ้านน่าจะสามารถสะท้อนลักษณะทางสังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้และจะสามารถสะท้อนลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ได้มากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ยังมีนักวิชาการอีกท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า ภาษาเป็นเรื่องของศาสตร์ที่เรียกว่า ภาษาศาสตร์ ดังนั้นใครก็ตามที่เข้าไปศึกษาเรื่องชื่อทางภูมิศาสตร์ชื่อหมู่บ้านจะต้องมีความรู้ทางภาษาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ทั้งในแง่ทั่วไปและโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับภาษาของพื้นที่ที่สำรวจ (Tjeerd TICHELAAR, 2002) คำกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยยังมีความสนใจที่จะศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาสมากขึ้น กอปรกับผู้วิจัยใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีเป็นภาษาแม่ มีเชื้อสายมลายู เต็มโต ดำเนินชีวิตการทำงานในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลา และสำเร็จการศึกษาใน

สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ผู้วิจัยเชื่อว่าการศึกษานี้จะเอื้อประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจให้กับเยาวชน และบุคคลทั่วไป เพื่อให้ได้เรียนรู้ภาษา ลักษณะทางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การเกิดจิตสำนึกและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนได้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อจำแนกภาษาตามคำเรียกชื่อหมู่บ้านในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อหมู่บ้านในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยพื้นฐานทางด้านมนุษยศาสตร์ ที่เก็บข้อมูลตามวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ โดยวิธีสัมภาษณ์ผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชนที่ได้รับการยอมรับว่ามีความรู้เรื่องหมู่บ้านนั้น ๆ หมู่บ้านละ 1 คน รวมทั้งหมด 61 คน ตามแบบสัมภาษณ์ที่ได้เตรียมล่วงหน้า โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส จากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชนที่ได้รับการยอมรับว่าทราบประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านนั้น ๆ ตามแบบสัมภาษณ์ พร้อมทั้งได้ทำโดยการจดบันทึกและใช้เครื่องบันทึกเสียงประกอบ หมู่บ้านละ 1 คน รวมทั้งหมด 61 คน และนำข้อมูลของทุกหมู่บ้านมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการจัดกลุ่มทางความหมาย (Semantic Field Theory)

4. ผลการวิจัย

4.1 การจำแนกภาษาตามคำเรียกชื่อหมู่บ้านในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

ภาษาของชื่อหมู่บ้านอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาสจากทำเนียบท้องที่ พุทธศักราช 2555 ของสำนักงานบริหารการปกครองท้องที่ กระทรวงมหาดไทยมีจำนวนทั้งสิ้น 61 หมู่บ้าน สามารถจำแนกได้ดังนี้

ชื่อหมู่บ้านเป็นภาษามลายู พบมากที่สุดในการเรียกชื่อหมู่บ้านในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส มีจำนวน 47 ชื่อ เช่น บ้านต้นหยงมัส บ้านกุจิงรือปะ บ้านบางโงอาแซ เป็นต้น

ชื่อหมู่บ้านเป็นภาษาไทยเป็นจำนวนรองลงมา มีจำนวน 8 ชื่อ คือ บ้านวัดร่อน บ้านไทย บ้านทุ่งขมิ้น บ้านป่าไผ่ บ้านทำนบ บ้านจุฬารณพัฒนา 5 บ้านลาไม บ้านบ่อทอง

ชื่อหมู่บ้านเป็นคำประสมต่างภาษาที่คำแรกเป็นภาษาไทยและคำที่มาประสมเป็นภาษามลายู มีจำนวน 3 ชื่อ คือ บ้านสถานีมะรือโบ บ้านตลาดต้นหยงมัส บ้านทุ่งเกร็ง

ชื่อหมู่บ้านเป็นคำประสมต่างภาษานั้นพบว่าเป็นการประสมคำที่คำแรกเป็นภาษามลายู และคำที่มาประสมเป็นภาษาไทย มีจำนวน 1 ชื่อ คือ บ้านแกแมแก้ว

ชื่อหมู่บ้านเป็นภาษาต่างประเทศมี 2 ภาษา คือ ภาษาจีน 1 ชื่อ คือ บ้านเจ๊ะเก และภาษาอังกฤษจำนวน 1 ชื่อ คือ บ้านสโลว์

4.2 ลักษณะทางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้านอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

ชื่อหมู่บ้านสามารถสะท้อนลักษณะทางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลายของอำเภอ
ระแงะ จังหวัดนราธิวาส ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 ภูมิประเทศ

หมู่บ้านในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส มีการตั้งชุมชนตามสภาพภูมิประเทศหลายหมู่บ้านโดย
สามารถแบ่งออกเป็น พื้นที่สูงและพื้นที่ราบ

1) **พื้นที่สูง** เป็นพื้นที่ที่มีความสูงมากกว่าบริเวณรอบ ๆ ที่มีพื้นที่ที่ค่อย ๆ ลาดสูงขึ้น มียอดโค้งมน
โดยแบ่งออกเป็น ภูเขาสูง และ เนินเขา

1.1) **ภูเขาสูง** ชื่อหมู่บ้านที่เป็นภาษามลายูมีการใช้คำบอกลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เป็น
ภูเขาสูง คือ คำว่า บูเก๊ะ หมายถึง ภูเขา เช่น บ้านบูเก๊ะบูเย (ภูเขาหม้าย) บ้านบูเก๊ะมูนิง (ภูเขาต้นไม้)

1.2) **เนินเขา** ชื่อหมู่บ้านที่มีลักษณะเป็น เนินเขา มีคำภาษามลายูว่า บาโง หรือ บาโงย
หมายถึง เนินเขา เช่น หมู่บ้านบาโงตา(เนินตาล) บ้านบาโงอาแซ (เนินมะนาว) บ้านบาโงสะโต (เนินกระท้อน)
บ้านบาโงกูโบ(เนินสุสาน) บ้านบาโงลูเป๊ะอาแน(เนินบึงว่ายนน้ำ) บ้านบาโงตา (เนินตาล)

2) **พื้นที่ราบ** เป็นพื้นที่ที่มีพื้นดินสูงต่ำต่างกันเล็กน้อยเกือบเสมอกันหมด
ชื่อหมู่บ้านที่เป็นภาษาไทยใช้คำ ว่า ทุ่ง เช่น บ้านทุ่งขมิ้น บ้านทุ่งเกร็ง และใช้คำภาษามลายูว่า ปือนัง หมายถึง
ทุ่ง เช่น บ้านปือนังกือเปาะ (ทุ่งจอมปลวก)

4.2.2 แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในด้านต่าง ๆ เช่น อุปโภค บริโภค เพาะปลูกหรือใช้เป็น
เส้นทางคมนาคมในชุมชน ชื่อแหล่งน้ำที่เป็นภาษามลายูมีหลากหลายคำ ซึ่งสามารถบอกลักษณะที่แตกต่างกันได้ดังนี้

1) **บริเวณที่เป็น บึง** ในภาษามลายู เรียกว่า ลูโอะ ตัวอย่างเช่น บ้านลูโอะดีแย (บึงทุเรียน) ซึ่งหมู่บ้าน
แห่งนี้มีบึงขนาดใหญ่อยู่ในพื้นที่หมู่บ้าน ชาวบ้านได้ใช้น้ำในบึงสำหรับอุปโภค บริโภค นอกจากนี้มีแหล่งน้ำที่เป็นร่องรอย
เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เช่น บ้านลูโอะกาเยาะ (บึงช้าง) ชื่อหมู่บ้านแห่งนี้เป็นภาษามลายู “ลูโอะ” หมายถึง บึง หรือ
หนองน้ำ ส่วนคำว่า “กาเยาะ” หมายถึง ช้าง เล่ากันว่าหมู่บ้านแห่งนี้เป็นบึงสำหรับอาบน้ำช้างของ เจ้าเมืองระ
แงะ สมัยก่อนหมู่บ้านลูโอะกาเยาะ เป็นสถานที่เลี้ยงช้าง และมีบึงหรือหนองน้ำเป็นสถานที่สำหรับอาบน้ำช้างของ
ราชวงศ์ ส่วนบ้านลูโอะบาตู (บึงหิน) นั้นได้ชื่อมาจากมีก้อนหินใหญ่อยู่ในคลองจำนวนมาก

2) **บริเวณแหลม** มีลักษณะผืนดินยื่นไปในน้ำ เรียกว่า ต้นหยง เช่น บ้านต้นหยงมัส
(แหลมทอง) หมู่บ้านนี้มีคลองชื่อคลองต้นหยงมัส มีต้นน้ำที่ภูเขาตก และเทือกเขาตะเว ซึ่งเป็นรอยต่อระหว่าง อำเภอระ
แงะ กับ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส โดยคลองแห่งนี้ไหลผ่านอำเภอระแงะไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มีความ
ยาวประมาณ 4 กิโลเมตร

3) **บริเวณลึกลงที่เป็นปลัก** ในภาษามลายู เรียกว่า กูแบ มีลักษณะเป็นแอ่งที่เป็นโคลนเป็นเลน ปรากฏ
เป็น *บ้านกูแบบาเตาะ* (ปลักแรด) เนื่องจากว่าในอดีตพื้นที่ในหมู่บ้านกูแบบาเตาะส่วนใหญ่เป็นที่ราบเป็นปลัก มีแรดอาศัย
อยู่ในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก

4.2.3. พิษพรณธรรมชาติและป่าไม้

ชื่อที่มีการอ้างอิงมาจากพิษพรณป่าไม้ของอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส มีจำนวนหลาย
หมู่บ้าน จึงสะท้อนให้เห็นว่า อำเภอระแงะมีทรัพยากรพิษพรณและป่าไม้ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก มีตามลักษณะ
พื้นที่ซึ่งเป็นป่าและภูเขาประมาณครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งหมด คือ พื้นที่ตำบลเฉลิม ตำบลมะรือโบตก ตำบลบาโงสะโต ตำบล

บองอ และ ตำบลกาลิซา ชื่อหมู่บ้านในตำบลเหล่านี้มีความหมายเกี่ยวข้องกับพืชพรรณธรรมชาติและป่าไม้ในหลาย ๆ หมู่บ้าน ดังนี้

1) **พันธุ์ไม้หายาก** มีปรากฏเป็นชื่อหมู่บ้านคือ *บ้านซีโป* คำว่า “ซีโป” เป็นภาษามลายูถิ่น เป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ ลำต้นมีสีออกส้ม ๆ มีเปลือกลอกตามลำต้น ผลคล้ายผลส้มแขก ไม่สามารถรับประทานได้ รากของต้นซีโป มีลักษณะพันกันยุ่ง จึงเรียกชื่อต้นไม้ชนิดนี้ว่า “ซีโป” หมายถึง ผูก มัด หรือพัน

2) **พืชท้องถิ่นทางภาคใต้** มีที่ปรากฏเป็นชื่อหมู่บ้านคือ *บ้านลาไม* มาจากคำว่า “ฆามา” ในภาษามลายูถิ่น เป็นชื่อผลไม้คล้ายกันกับมะไฟ เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง ผลมีลักษณะทรงกลมรี มีขั้วจุกชัดเจน ผิวเปลือกหนา มีสีน้ำตาลอ่อน เนื้อเป็นพู่เล็ก เนื้อพุ่มฉ่ำน้ำ มีสีขาว มีรสชาติเปรี้ยวอมหวาน มีกลิ่นหอม เป็นผลไม้พื้นเมืองภาคใต้ *บ้านกาหนึะ* เป็นภาษามลายูถิ่นใช้เรียกชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งซึ่งเป็นไม้ยืนต้น มีผลเป็นฝัก เมล็ดรับประทานเป็นผักได้ คือ “ต้นเนียงนก” ลูกเนียงนกนั้นนับเป็นผลไม้ประเภทพืชผักที่นิยมของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ โดยในช่วงเดือนพฤษภาคมของทุกปี จะเป็นฤดูกาลที่ต้นลูกเนียงนกให้ผลผลิต

3) **ต้นไม้ขนาดใหญ่** มีปรากฏเป็นชื่อหมู่บ้าน คือ *บ้านบองอ* (ต้นตะแบก) *บ้านนิบง* (ต้นเลาชะโอน)

4) **ไม้พุ่ม** มีปรากฏเป็นชื่อหมู่บ้าน คือ *บ้านป่าไผ่* และ *บ้านบุลิ๊ะกาเต็ง* คำว่า “บุลิ๊ะ” หมายถึง ต้นไผ่ คำว่า “กาเต็ง” เป็นชื่อไม้ชนิดหนึ่ง

5) **ชื่อไม้ผล** มีปรากฏเป็นชื่อหมู่บ้าน คือ *บ้านลูโปะตีแย* (บึงต้นทุเรียน) *บ้านบาโงอาแซ* (เนินมะนาว) *บ้านบาโงตา* (เนินต้นตาล) *บ้านบาโงสะโต* (เนินกระท้อน)

6) **ชื่อดอกไม้** มีปรากฏเพียงชื่อเดียว คือ *บ้านต้นหยงลิโม* (พิกุลห้าต้น)

7) **ชื่อพืชผักสมุนไพร** มีปรากฏเป็นชื่อหมู่บ้าน คือบ้านทุ่งขมิ้น บ้านสาเมาะ (ต้นสมัด) บ้านแกม (ต้นผักตบชวา)

4.2.4 สัตว์

ด้วยลักษณะของพื้นที่อำเภอระแงะมีพื้นที่ป่า และแหล่งน้ำ จึงเป็นที่อยู่ของสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนจากการตั้งชื่อหมู่บ้าน ดังนี้

1) **สัตว์ป่า** ช้างและแรด เป็นสัตว์ป่าที่มีการนำมาตั้งชื่อหมู่บ้าน คือ *บ้านลูโปะกาเยาะ* (บึงช้าง) ผู้เฒ่าผู้แก่เล่ากันว่าสมัยก่อนหมู่บ้านลูโปะกาเยาะ เป็นสถานที่เลี้ยงช้าง และมีบึงเป็นสถานที่สำหรับอาบน้ำช้างของราชวงศ์ ส่วน *บ้านกูแบบาเดาะ* (ปลักแรด) ได้ชื่อมา จากการที่ไว้ในอดีตพื้นที่ในหมู่บ้านกูแบบาเดาะส่วนใหญ่เป็นที่ราบเป็นปลัก มีแรดอาศัยอยู่ในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก

2) **สัตว์ปีก** ชื่อหมู่บ้านที่เป็นชื่อสัตว์ปีก เช่น *บ้านบูโง๊ะ* เป็นชื่อเรียกนกชนิดหนึ่งคือ “นกบูโง๊ะ” อาศัยอยู่มากในบริเวณหมู่บ้านจึงทำให้ชาวบ้านและผู้เฒ่าผู้แก่สมัยก่อนตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านบูโง๊ะ”

3) **แมลง** ชื่อหมู่บ้านที่เป็นชื่อแมลง เช่น *บ้านบือนังกือเปาะ* (ทุ่งนาจอมปลวก) เพราะในอดีตบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านแห่งนี้ เป็นทุ่งนาและมีจอมปลวกขึ้นอยู่ในบริเวณคั่นนามากมาย

4) **สัตว์เลื้อย** ชื่อหมู่บ้านที่เป็นชื่อสัตว์เลื้อย เช่น *บ้านกูจิงรือปะ* (แมงกูดปลอย) เนื่องจากว่าเจ้าเมืองระแงะได้นำแมวที่เลี้ยงมาปล่อยที่หมู่บ้านนี้

4.2.5 ดิน หิน และ แร่ธาตุ

ทรัพยากรทางธรรมชาติ ดิน หิน และแร่ธาตุที่มีอยู่ในพื้นที่อำเภอระแงะถูกใช้เป็นการเรียกชื่อหมู่บ้าน คือ *บ้านลูโปะบาตู* (บึงหิน) *บ้านบาตูบือซา* (หินใหญ่) *บ้านปาเซร์* (ดินทราย) จากชื่อบ้านต้นหยงมัส(แหลมทองคำ) ทำให้รู้ว่าในอำเภอระแงะ มีแร่ทองคำ ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญที่มีมูลค่ามาก ผู้อาวุโสได้เล่าว่า ที่ได้ตั้งชื่อว่าคลองต้นหยงมัส

เนื่องจากเป็นลำน้ำที่เป็นประโยชน์แก่ชาวเมืองในสมัยนั้น ที่มีการร่อนทองในลำคลองแห่งนี้ เนื่องจากน้ำในลำคลองที่ไหลมามีแร่ทองคำปะปนอยู่ด้วย

4.2.6 บุคคล

1) **บุคคลสำคัญ** ชื่อของบุคคลสำคัญที่ได้ตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านเป็นชื่อที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้นจาก สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรชัตติยราชชนารี นั้น คือ *บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 5* ทรงมีพระประสงค์ให้ดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้านเป็นการดำเนินงานในการอำนวยความสะดวกของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ โดยมีพระองค์เป็นประธานสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ทรงดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้านจุฬาภรณ์ในพื้นที่ต่าง ๆ ขึ้น เพื่อพัฒนาฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรที่ยากไร้ให้มีที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ตลอดจนยกระดับความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตของราษฎรให้ดีขึ้นด้วยการส่งเสริมอาชีพด้านต่าง ๆ โดยทรงมีแนวพระนโยบายในการจัดตั้งหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนาขึ้นในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่ราษฎรบุกรุกแผ้วถางป่า ซึ่งหากยังคงปล่อยให้ราษฎรดำเนินการต่อไปเอง โดยไม่มีแนวทางที่ถูกต้องและชัดเจน แล้วป่าสงวนแห่งชาติในแต่ละพื้นที่จะถูกทำลายไปในที่สุด ในระหว่าง การเสด็จฯ ทรงปฏิบัติพระภารกิจของ สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรชัตติยราชชนารี ตามโครงการเร่งรัด และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้แก่เด็กในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดใกล้เคียง ระหว่างวันที่ 15 – 21 ธันวาคม 2534 ทรงมีพระกระแสรับสั่งให้ดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 5 ขึ้นในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกะลุปี ตำบลบอง อำเภอรณะงะ จังหวัดนราธิวาส และได้ทรงมอบหมายให้หน่วยบัญชาการนาวิกโยธินกองทัพเรือร่วมกับจังหวัดนราธิวาสรับผิดชอบในการดำเนินการจัดตั้งหมู่บ้าน โดยมีการดำเนินการดำเนินงานในลักษณะของหมู่บ้านเกษตรกรรม

2) **บุคคลที่ได้รับความเลื่อมใสศรัทธา** นอกจากชื่อบุคคลสำคัญแล้วยังมีการตั้งชื่อจากชื่อบุคคลที่คนในหมู่บ้านเลื่อมใสศรัทธา เช่น ชื่อหมู่บ้าน*โตะเปาะชะ* เกิดจากในสมัยก่อนมีผู้เฒ่าหรือดาโตะ มีสัจจะและวาจาที่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อถือ ศรัทธามาก และเมื่อสิ่งของหรือทรัพย์สินของประชาชนสูญหาย ประชาชนจะไปขอความช่วยเหลือจากผู้เฒ่าที่ชื่อโตะเปาะชะ เพื่อไปขอให้ท่านทำให้ได้สิ่งของนั้นคืนมา เมื่อได้สิ่งของคืนมาแล้ว ก็มีการนำของมาแก้บนด้วย และต่อมาเมื่อผู้เฒ่าเสียชีวิตลงประชาชนจึงนำชื่อของผู้เฒ่ามาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน

3) **บุคคลบุกเบิกชุมชน** การตั้งชื่อหมู่บ้านยังมีมาจากชื่อของผู้บุกเบิกพื้นที่หรือผู้ที่อยู่อาศัยที่นั่นมาก่อน คือ *บ้านปูลาไซร์* ที่มาจากชื่อของผู้เฒ่าในพื้นที่ซึ่งมีอัยาศยตี ชื่อว่าผู้เฒ่าดาโตะไซร์ *บ้านเจ๊ะเก* มาจากชื่อของพ่อค้าเชื้อสายจีนที่ปลูกกระท่อมเล็ก ๆ อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น พ่อค้าจีนคนนั้นชื่อ เจ๊ะเค ต่อมาเมื่อมีการก่อตั้งเป็นหมู่บ้านชาวบ้านจึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “เจ๊ะเก” *บ้านอาแว* ชื่อหมู่บ้านมาจากหัวหน้าหรือผู้นำชื่ออาแว เป็นผู้บุกเบิกหมู่บ้านแห่งนี้ ซึ่งในอดีตได้มีกลุ่มคนอพยพมาจากชาว ประเทศอินโดนีเซีย ในช่วงสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

4) **กลุ่มบุคคลตามชาติพันธุ์** *บ้านไทย* เป็นการเรียกชื่อหมู่บ้านตามประชากรในหมู่บ้านที่ส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อชาติไทยที่นับถือศาสนาพุทธอาศัยอยู่ โดยเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “กำปางซีแย” คำว่า กำปาง หมายถึง หมู่บ้าน ส่วนคำว่า ซีแย สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า สยาม ซึ่ง นัยของคำว่า ซีแย ของคนมลายู นอกจากจะหมายถึงคนสยามแล้วมักฟังเรื่องของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธไปด้วย โดยส่วนใหญ่คนในหมู่บ้านนี้อพยพมาจากอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

4.2.7 สถานที่

1) **สถานที่สำคัญทางศาสนา** สถานที่สำคัญทางศาสนาของหมู่บ้านมักเป็นที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาของคนทั้งในและนอกหมู่บ้าน จนทำให้เมื่อต้องตั้งชื่อหมู่บ้านขึ้น จึงได้นำชื่อของสถานที่ดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน ดังปรากฏของการตั้งชื่อ *บ้านวัดร่อน* ซึ่งเป็นการนำชื่อสถานที่สำคัญทางศาสนาพุทธมาตั้งชื่อหมู่บ้าน “วัดร่อน” เป็นชื่อเดิมของวัดชลธาราวาส เริ่มการก่อตั้ง ประมาณ ปี พ.ศ.2426 เดิมเป็นสำนักสงฆ์ ด้วยแรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชนและพี่น้องประชาชนในอำเภอรณะงะวัดร่อนจึงเจริญขึ้นตามลำดับ และได้รับอนุญาตให้สร้างเป็นวัดเมื่อ

พ.ศ. 2440 นอกจากนี้ยังมีชื่อสถานที่สำคัญทางศาสนาอิสลาม ที่นำมาตั้งชื่อหมู่บ้านคือ *บ้านบาโงโกโบ*(เนินสุสาน) ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับฝังศพของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม

2) **สถานที่สาธารณะ** ชื่อหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นจากสถานที่สาธารณะซึ่งเป็นแหล่งรวมของประชาชนจากหลากหลายพื้นที่มารวมตัวกันเนื่องจากเป็นที่จะต้องมาจับจ่ายซื้อของจนเกิดเป็นชื่อเรียกของหมู่บ้าน คือ *บ้านตลาดต้นหยงมัส* เดิมชาวบ้านเรียกว่า ตลาดสถานีรถไฟต้นหยงมัส เพราะใกล้ตลาดนั้นมีสถานีรถไฟ ชื่อว่า สถานีต้นหยงมัส ซึ่งสถานีรถไฟต้นหยงมัส เปิดการเดินทางครั้งแรกจากสถานีบาลอ - ต้นหยงมาศ เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2463 แต่เดิมสถานีเป็นอาคารไม้ชั้นเดียว ต่อมาวันที่ 19 ธันวาคม 2512 ได้เปิดใช้อาคารคอนกรีตแทนอาคารไม้ใช้งานมาจนถึงปัจจุบัน เดิมสถานีต้นหยงมัส ใช้ชื่อ "ต้นหยงมาศ" และเปลี่ยนมาใช้ "ต้นหยงมัส" ตามชื่อของตำบล

4.2.8 อาชีพ

1) **อาชีพหลัก** ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่อำเภอระแงะ ยึดอาชีพหลักคือทำการเกษตร มีรายได้หลักจากการขายผลไม้ เนื่องจากพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณต่าง ๆ ตามชื่อหมู่บ้าน นั้น เช่น *บ้านลูโบ๊ะดีเย* (บึงทุเรียน) โดยที่ตั้งของหมู่บ้านนั้น มีบึงใหญ่ รอบ ๆ บึงมีการปลูกต้นทุเรียนจำนวนมาก ซึ่งในปัจจุบันทุเรียนถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ของอำเภอระแงะ รองลงมาจาก ลองกอง และยางพารา

2) **อาชีพเสริม** อาชีพเสริมที่เพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่คือ การร่อนทอง ซึ่งสะท้อนจากชื่อ *บ้านวัดร่อน* และ *บ้านต้นหยงมัส* ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ได้เล่าต่อกันมาว่า สมัยก่อนมีการร่อนทองที่คลองต้นหยงมัส ได้สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านมาตั้งแต่สมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากมีสายน้ำที่ไหลผ่านในพื้นที่บ้านวัดร่อน จะมีแก๊สแร่ทองคำเล็กบ้าง ใหญ่บ้าง ฝังปะปนอยู่ใต้ดินมากมาย ชาวบ้านอาศัยเลี้ยงเป็นเครื่องมือร่อนทองซึ่งทำด้วยไม้รูปร่างคล้ายกระทะ โดยชาวบ้านจะตักเศษดินเศษหินที่อยู่ใต้น้ำขึ้นมา ร่อนหาทองคำ โดยเฉพาะช่วงฤดูฝนน้ำไหลหลาก สร้างรายได้ให้ชาวบ้านได้อย่างมาก

4.2.9 ประวัติศาสตร์

เรื่องเล่าในอดีตที่สะท้อนมาจากการเล่าประวัติของชื่อหมู่บ้านใน อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส เป็นเหตุการณ์ที่น่าสนใจทำให้สะท้อนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของอำเภอระแงะเกี่ยวกับเมืองที่มีเจ้าเมืองปกครอง โดยสะท้อนจากการเล่าประวัติของ *บ้านกูจิงรือปะ* อยู่ในเขตตำบลบอง อำเภอระแงะ ในอดีตหลายร้อยปีแล้วพื้นที่บริเวณนี้เป็นหมู่บ้านที่เจ้าเมืองระแงะ มากินทุเรียนในหมู่บ้านทุก ๆ ปี โดยขี่ช้างเป็นพาหนะ และได้พาแมวอันเป็นที่รักมาด้วย ซึ่งแมวตัวนั้นมี 7 สี และเจ้าเมืองได้ปล่อยแมว ณ หมู่บ้านแห่งนี้ ชาวบ้านจึงตั้งชื่อ หมู่บ้านนี้ว่า กูจิงรือปะ ที่มีหมายความว่า หมู่บ้านแมวถูกปล่อย ส่วนที่บริเวณหลังมัสยิดใหญ่ของหมู่บ้าน มีสุสานของ พระยาระแงะ และ ผู้ใกล้ชิด จึงได้รู้ว่า อำเภอระแงะ ตามประวัติศาสตร์เป็นเมืองหนึ่งขึ้นอยู่กับมณฑลปัตตานี อันเป็นเมืองโบราณตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี จนกระทั่งถึงรัชสมัยของสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยเหตุผลทางการเมือง พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาอภัยสงครามกับพระยาสงขลา (เถียนจ่อง) ออกไปทำการแยกเมืองปัตตานีออกเป็นเจ็ดหัวเมือง พร้อมอัญเชิญตราตั้ง ออกไปพระราชทานแก่เมืองทั้งเจ็ดเรียกว่า “บริเวณ 7 หัวเมือง” ประกอบด้วยเมืองปัตตานี เมืองยะลา เมืองหนองจิก เมืองรามัน เมืองสายบุรี เมืองยะหริ่ง เมืองระแงะ โดยปี พ.ศ.2355 มีการแต่งตั้งให้มีผู้ปกครองแต่ละเมือง เรียกว่า “พระยาเมือง” หรือ “พระยาระแงะ”

5. การอภิปรายผล

5.1 ภาษาที่เรียกชื่อหมู่บ้านในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

คำที่ใช้เรียกชื่อหมู่บ้านในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ที่มีจำนวน 61 หมู่บ้านนั้น พบว่า เป็นคำภาษามลายูมากที่สุดคือจำนวน 47 หมู่บ้าน สอดคล้องกับผลงานวิจัย เรื่อง ชื่อบ้านใน 4 จังหวัดภาคใต้ : ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล ของ อิงอร สุพันธ์วิช (2543) ซึ่งได้ระบุว่า ชื่อหมู่บ้านจากสี่จังหวัดภาคใต้ของไทย คือ จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล จำนวน 2,575 หมู่บ้านนั้น มีการเรียกชื่อ(หมู่)บ้านเป็นภาษามลายู 66% ภาษาไทย 29% และคำผสมระหว่างภาษามลายูกับภาษาไทย 5%

5.2 ลักษณะทางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อหมู่บ้านอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ได้สะท้อนให้เห็นลักษณะทางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมได้มาก เช่น ลักษณะทางกายภาพ ด้านภูมิประเทศของอำเภอระแงะที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้านที่มีคำบอกความหมายว่า เขา เนินเขา หรือเป็นคำภาษามลายูว่า บูเก๊ะ บาโง ด้านแหล่งน้ำที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้านที่มีคำบอกความหมายว่า บึง แหลม ปลัก หรือในภาษามลายูใช้คำว่า ลูโป๊ะ ต้นหยง กูแบ ชื่อหมู่บ้านที่มีลักษณะทางกายภาพเช่นนี้พบได้มากกว่าในกลุ่มอื่น มีข้อมูลที่ระบุลักษณะทั่วไปของอำเภอระแงะว่า เป็นพื้นที่ป่าและภูเขาประมาณครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งหมด คือพื้นที่ตำบลเฉลิม ตำบลมะรือโบตก ตำบลบองอ ตำบลบาโงสะโต และตำบลกลาสิกา ในส่วนที่เหลือโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบมีลำคลองสำคัญไหลผ่านในพื้นที่ตำบลตันหยงมัส และ ตำบลตันหยงลิมอ (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส : มปป) จึงน่าจะเป็นเหตุที่ส่งผลให้ชื่อหมู่บ้านโดยส่วนใหญ่มาจากลักษณะทางกายภาพ อีกทั้งชื่อหมู่บ้านยังสามารถสะท้อนถึงด้านทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ของอำเภอระแงะ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ พืชพรรณ สัตว์ ดิน หิน แร่ธาตุ ดังปรากฏเป็นชื่อหมู่บ้านที่มีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของไอฟาร รัตนภักดี และวิมลศิริ กลิ่นบุปผา (2552) เรื่อง ภูมินามของหมู่บ้านในจังหวัดลำปาง ที่พบว่า ภูมินามของหมู่บ้านสามารถสะท้อนให้เห็นลักษณะต่าง ๆ ของจังหวัดลำปางได้ ทั้งลักษณะทางกายภาพ ตลอดจนสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ด้านที่สอง พืชพรรณ สัตว์ แสดงให้เห็นถึงพรรณไม้และพรรณสัตว์จำนวนมากที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ซึ่งสะท้อนให้เห็นความ อุดมสมบูรณ์ของจังหวัดลำปาง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ บทความเรื่อง ภูมินามชื่อหมู่บ้านภาษามลายูถิ่นในจังหวัด ยะลา (สุธิตา ดอคา, วราภรณ์ ทนงศักดิ์, นิสากร กล้านรงค์ : 2561) ที่ระบุว่าชื่อหมู่บ้านในจังหวัดยะลา มีความสัมพันธ์ และสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดซึ่งส่วนใหญ่เป็นภูเขา เนินเขา และที่ราบ มีแหล่งน้ำที่ทำให้ประชาชนเข้าไปตั้งถิ่นฐาน และนำลักษณะเด่นของพื้นที่มาตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน ดังนั้นชื่อหมู่บ้านของอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส จึงสะท้อนให้เห็นความหลากหลายทางกายภาพของพื้นที่ ด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติที่เป็นพืชพรรณ ป่าไม้ มีอยู่อย่างหลากหลาย ทั้งตามธรรมชาติและที่มนุษย์ปลูกขึ้น และการอยู่อาศัยของสัตว์หลากหลายชนิดซึ่งเคยอาศัยอยู่ในอดีตเช่นกัน

ผลการศึกษาชื่อหมู่บ้านของอำเภอระแงะ ทำให้มีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ บุคคล และสถานที่ ที่ประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญ อาทิ บ้านกุจิงรือปะ บ้านจุฬารณพัฒนา5 บ้านวัดร่อน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ และ อัญชลี สิงห์น้อย (2548) ว่าการศึกษาเรื่องภูมินามของหมู่บ้านมีความสำคัญสำหรับเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยว ตลอดจนมีความสำคัญในการอนุรักษ์ชื่อสถานที่ ซึ่งชื่อสถานที่ต่าง ๆ เป็นที่มาของประวัติศาสตร์ ตำนาน แสดงลักษณะภูมิประเทศ สะท้อนลักษณะชีวิต การประกอบอาชีพและแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น สืบเนื่องด้วยบริบทนี้ อาจกล่าวโดยภาพรวมได้ว่าชื่อหมู่บ้านในอำเภอระแงะได้สะท้อนถึงลักษณะความเป็นแหล่งสะสมข้อมูลที่เป็นความรู้เรื่อง ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมของอำเภอระแงะได้อีกด้วย ข้อสังเกตของการตั้งชุมชนในอำเภอระแงะ พบว่าชื่อหมู่บ้านที่เป็นภาษาไทยส่วนใหญ่คือชุมชนชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธตั้งอยู่บริเวณรอบวัดซึ่งเป็นสถานที่สำคัญทางศาสนาพุทธและเป็นกลุ่มคนที่ย้ายถิ่นฐานจากนอกพื้นที่ อีกทั้งมีความสัมพันธ์กับกลุ่มคนในอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ส่วนชุมชนที่เป็นชวามลายูนับถือศาสนาอิสลามชื่อหมู่บ้านจะเป็นภาษามลายูตั้งชุมชนกระจายทั่วไปขอพื้นที่อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

6. บทสรุป

ภาษาที่ใช้ในการเรียกชื่อหมู่บ้าน ส่วนใหญ่กำหนดขึ้นในท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นเรียกชื่อสถานที่แห่งหนึ่งแห่งใด ตามความรู้สึกนึกคิดของตนหรืออาจพิจารณาตามความเหมาะสมและความนิยมของท้องถิ่นนั้น ซึ่งอาจเป็นชื่อที่สัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศ หรือสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หรือสัมพันธ์กับสิ่งอื่นใดที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น เช่น เรียกชื่อตามลักษณะภูมิประเทศ ตำนาน บุคคล ชื่อสัตว์ ชื่อพันธุ์ไม้หรือแหล่งน้ำ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นข้อมูลทางภาษาที่สะท้อนลักษณะของสังคมแห่งนั้นได้อย่างดี การศึกษาชื่อหมู่บ้านนับเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องอย่างยิ่งต่อการพัฒนาท้องถิ่น เพราะจะช่วยให้ประชาชนได้เข้าใจภาษา ลักษณะทางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรม ที่หลากหลายของอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส อันหมายถึง สภาพภูมิประเทศ แหล่งน้ำ พิษพรณธรรมชาติ สัตว์ แร่ธาตุ บุคคลกลุ่มต่าง ๆ สถานที่ อาชีพ รวมไปถึงร่องรอยปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาสด้วย อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ในการปกครองและการท่องเที่ยวเพราะจะทำให้ประชาชนเกิดความภาคภูมิใจ รักและหวงแหนท้องถิ่นของตน สามารถอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจช่วยจุดประกายความคิดให้เกิดการฟื้นฟูอนุรักษ์สิ่งต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กับสถานที่เดิม ทั้งนี้ การศึกษาชื่อของหมู่บ้านนอกจากจะเอื้อประโยชน์แก่คนในท้องถิ่นนั้นแล้วยังเป็นประโยชน์แก่คนทั่วไป ที่จะได้เข้าใจบริบทต่าง ๆ ของพื้นที่นั้นอีกด้วย

7. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ภาษา สังคมและวัฒนธรรมของชื่อหมู่บ้านในอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส โดยได้รับทุนสนับสนุนจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง สำนักงานบริหารการปกครองท้องที่. (2555). *ทำเนียบท้องที่ พุทธศักราช 2555 (เล่ม2)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อสาธิตศึกษาดินแดน กรมการปกครอง.
- วัฒนธรรมจังหวัดนราธิวาส สำนักงาน. ประวัติและข้อมูลทั่วไปของอำเภอระแงะ. (ออนไลน์). https://www.m-culture.go.th/narathiwat/ewt_dl_link.php?nid=639. (12 มีนาคม 2563).
- สุธิดา ดอคา, วราภรณ์ ทะนงศักดิ์ และ นิสากร กล้าณรงค์. (2561). ภูมินามชื่อหมู่บ้านภาษามลายูถิ่นในจังหวัดยะลา. *วารสารอินทนิลทักษิณสาร*, 13(3)พิเศษ, 167-180.
- สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ และ อัญชลี สิงห์น้อย. (2548). ภูมินามของหมู่บ้านในเขตภาคเหนือตอนล่าง จังหวัดพิจิตร (รายงานผลการวิจัย). พิษณุโลก:มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อิงอร สุพันธุ์วิช. (2543). ชื่อหมู่บ้านใน 4 จังหวัดภาคใต้ : ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล. *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 17(ธันวาคม), 108-119.
- โอฬาร รัตนภักดี และ วิมลศิริ กลิ่นบุบผา. (2552). ภูมินามของหมู่บ้านในจังหวัดลำปาง. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 31(2), 26-61.
- Tjeerd TICHELAAAR . Toponymy and Language. (Online). 2002. https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/unsegn/docs/_data_icacourses/_HtmlModules/_Documents/D09/documents/D09-01_Tichelaar.pdf [9 July 2019].